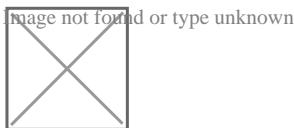

Στο Άγιο Όρος είχε τυπωθή το πρώτο ελληνικό βιβλίο (εφημ. Μακεδονία, 9/4/1977)

Γενικά / Άγιον Όρος / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Μιά ένδιαφέρουσα έρευνα

ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΌΡΟΣ ΕΙΧΕ ΤΥΠΩΘΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

“Ενα λιγοσέλιδο ψαλτήρι μέ
τινά στοιχεῖα. Ή προσφορά τ
γιορείτικης κοινότητας. Δύο ο

Η παράδοση δεκινάει πρὶν από
10 αιώνες. Λπό τὴν πίστη καὶ τὴν
ένότητα μιᾶς μικρῆς ὁμάδας χρι-
στιανῶν, πού ἀφιερώθηκε στὸ θεό,
κάτω ἀπό τὸν πελώριο ἴσκιο τοῦ
ἐπιβλητικού βουνού τῆς Χαλκιδικῆς.

Ιδρυτής, μιά φιλία, θαθειά καὶ
ἀξιοθαύμαστα δυγατή. Ανάμεσα σέ
ἔναν δοσιο καὶ σέ έναν αὐτοκράτο-
ρα. Ο πρῶτος, ὁ Αθανάσιος, πού
ἐπονομάστηκε «Λθωνίτης». Ο δεύ-
τερος ὁ Νικηφόρος Θωκᾶς. Γνωρί-
στηκαν νέοι στὴ μονὴ Κυμινᾶ, στὴ
Θεσσαλία. Καὶ τούς συνέδεσε ἡ θρη-
σκευτική πνευματικότητα καὶ ὁ ἀ-
ναχωρητικός ἔξαγνισμός. Η ζωὴ
τούς χώρισε κοσμικά, ποτέ δημαρ-
πνευματικά. Ο Νικηφόρος ἔγινε
τροπαιοῦχος στρατηγός καὶ ἀργό-
τερα αὐτοκράτορας στὸ Βυζάντιο,
στὸν μισό δηλαδή, τότε κόσμο. Ο
Αθανάσιος πορεύτηκε στὴ γῆ, διδά-
σκοντας τὸν λόγο τοῦ θεοῦ. Καὶ κά-
ποια στιγμὴ τὸ θαῦμα τῆς παλιᾶς
φιλίας ἀστραψε γόνιμο. Ο αὐτοκρά-
τορας ἔδωσε στὸν δοιο ἀδόθονα τὰ
μέσαν νά ιέρυσῃ τὴν πρώτη κοινο-
βιακά δργοσωμένη μοναστική μο-
νάδα στὸν Αθώ, μέ τὸ κτίσιμο τοῦ
πρώτου καὶ σημαντικότατου κέν-
τρου, τῆς Μονῆς τῆς Μεγάλης Λαύ-
ρας. Ετος 963.

Η ιεροσύνη ως λειτουργη-
μα ἀ σκείται σέ δλες τὶς ἄ-
κρες τῆς γῆς. Καὶ μέ ποικι-
λιες ἐσωτερικῆς καὶ ἔξωτε-
ρικῆς στολῆς. Η ἀγιοσύνη, δ-
μως, τῆς ιεροσύνης, τουλάχι-
στον γιά τὴν Εὐρώπη, μόνο
στὸν Αθώ ὑπάρχει. Εκεῖ ὁ ἐ-
λεύθερος καὶ οὐσιαστικός ἔξα-
γνισμός. Εκεῖ καὶ τὸ ὑποδει-
γματικό σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου
τοῦ ὑψωμένου στὸ ὀλιόσπε-
λαστο τῆς Θείας Οἰκουνομίας.

Εχει σημασία ἡ μικρή ιστορία
γιά τὴν μελέτη μας. Καθοκαίρι τοῦ
1963. Μικρή λογοτεχνική ουντροφίας
ἀνάμεσα σέ ένα έορταστικό πλήθος
ἀπό κάθε ἐπιστημοσύνη καὶ ἐπάγ-
γελμα πνευματικό, ταξιδεύαμε προ-
σκαλεμένοι στὶς γιορτές τῆς χιλι-

λειωμένο στο συρτάρι μου εντάξει μελέτημα σχετικό μέτρο πρώτο έλληνικό τυπογραφείο και τόπο πρώτο θεοφόρο πού τυπώθηκε στήν Ελλάδα. Ήταν μιά ξερευνα πού άπασχολούσε χωρίς διέξοδο. Καί αύτό γιατί υπάρχει ένα κενδύδυο περίπου αιώνων στίς πληροφορίες των πηγών από τό 1627 πού έφεσε στήν Πόλη τό πρώτο έλληνικό τυπογραφείο δικατοριάρχης Κύριλλος Λούκαρης, ώς τήν Εθνεγερσία Γιά τό τυπογραφείο αύτό, μιλώντας άργοτερα στό θιβλίο μου «Τό θέατρο τού Είκοσι-ένα» (Κυκλοφόρησε τό 1972 και τόν έπόμενο χρόνο πήρε τό μεγάλο θραύσιο τής Ακαδημίας Αθηνών, Ιδρύματος Ούρανη)’ αναφέρω:

«Σ’ δλόκληρη τήν τουρκική έπικράτεια δέν υπάρχει ένα έκπαδευτήριο, ένας καλλιτεχνικός χώρος, ένα μουσείο, ένα θέατρο, μιά δραχήστρα, ένα πνευματικό ίδρυμα, μιά βιβλιοθήκη, δέν έργαζεται ούτε ένα τυπογραφείο. Τό πρώτο και μοναδικό πού έφερε στήν Πόλη στά 1927 όπατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης μέτον ιερομόναχο και κατοπινό έπισκοπο Κεφαλονιάς Νικόδημο. Μεταξά, διφού λειτουργησε έξι μήνες, τασκλοτηκε άπό τούς γεντισάρους, γιατί θεωρήθηκε σάν ενα «σατανικό μηχάνημα», πού κατασκευάζει... δράσια».

Κι’ δ λόγος ήταν θέσαια, γιά έλληνικό τυπογραφείο και ζωή στόν καιρό τής σκλαβιάς. Από έκει και δώθε σωπαίνουν οι πηγές, ώς τήν Επανάσταση πού δ φιλέλληνας Αμερόσπιος Διδότος έστειλε στήν Χιο και λειτούργησε τό ώς τώρα «πρώτο» θεωρούμενο έλληνικό τυπογραφείο και τυπώθηκε τό «πρώτο» θιβλίο στήν Ελλάδα, ή «Έλληνική Γραμματική» τού Βάκια (1821).

Καθώς, μετά τόν έσπερινό, στό κατάστρωμα τού «Κανάρη», μιλούσαμε στή συντροφιά μας γιά ρίζες

Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ

Ωσπου αύτές τίς μέρες τού 1977 ή διαίσθηση, πού μέ κίνημε πρίν 14 χρόνια στό ιερό θουνό, άληθεύτηκε πέρα γιά πέρα. Σέ αιώνα Ιδιοτική συλλογή, τή «Βιβλιοθήλαι» τού Κώστα Σπανού στήν Αθήνα, θρέθηκε τό ζητούμενο. Ο καλός νέος έκδότης παρουσίασε πρόσφατα ιδιοτύπιμη σειρά παλιών σπανίων βιβλίων και περγαμηνών, μέτον γενικό τίτλο «Βιζάντιο — Αναγέννηση». Τήν ήμέρας τῶν ζηκτινών, δ Σπανός, μού διοκάλυψε ούτι κατέχει τό μοναδικό άρτιο άντίτυπο ένός βιβλίου πού τυπώθηκε στό Αγιο Όρος τό 18ο αιώνα, συγκεκριμένα τό 1759. Και μέ συγκίνηση μού παρουσίασε τό μικρό σκεπρό άπό τόν καιρό έντυπο, ένα λιγοσέλιδο φαλτήρι, μέ τά γνωστά θυζαντινά στοιχεῖα. Ο εύγενικός φίλος προσέφερε τή στιγμή έκείνη μιά δινεκτίμητη ωτηρεσία στή γραμματεία μας και σέ μένα μιά θαθύτατη ίκανοποίηση. Συμπληρωνόταν δι κρίκος άπό τόν Λούκαρη στό Βάμβα. Στά 200 χρόνια πρίν άπό τήν Παλιγγενεσία, λειτούργησε τυπογραφείο στήν Ελλάδα. Και τό πρώτο έλληνικό θιβλίο τυπώθηκε στόν Αθώ τό 1759. Τό κείμενο μάλιστα κοσμούν και δύο ξεκαθαρίσαμε πού μής πα-

έλλαδικές και τήν προσφορά τής Αγιορείτικης Κοινότητας στήν πνευματική ζωή τού λαού μας, έκαμα λόγο γιά τό θέμα πού άπό κα:ρό μέ διπασχολούσε. Και διετύπωσα τήν ψόδηση ούτι είναι πολύ πιθανό νά διηρχει κάποια τυπογραφική μονάδα στόν Αθώ, μέ τό καθεστώς μιᾶς σχετικής έλευθερίας πού λειτουργούντες έκει τόν καιρό τής οικλαδίας. Εύκαιρια, είπομε, νά τό ξερευνήσουμε. Και δέν διμελήσαμε. Ετσι, μέσα στά ένδιαφέροντά μας νά γνωρίσουμε δσα μπορούσαμε περισσότερα άπό τά δξιοθωμαστά πού έχει νά προσφέρη δ σπουδαίος αύτός θρησκευτικός και πνευματικός χώρος, ήταν και τούτο: πότε λειτουργησε κάποιο πρώτο τυπογραφείο στόν Αθώ και τί έτύπωσε;

Πιότερο δισχοληθήκαμε διάδικτος Βενέζης και έγώ. Περιηγηθήκαμε σχεδόν όλες τίς μονές και τίς δξιόλογες έστιες. Ζητήσαμε πληροφορίες άπό πλήθος σεβάσμιους πνευματικούς πατέρες. Τελικά τίποτα θετικό δέν ξεκαθαρίσαμε πέρα άπό κάποιες δώριστες ένδειξεις γιά κάτιαν ή διατάξεις Εθνικού

Ο άναφερόμενος Νεόφυτος δ. Εβραίων, είναι ό περιφημος δάσκαλος του Γένου Νεόφυτος Καυσοκαλυπτής. Από έβραϊκή οικογένεια: της Πάτρας, απαστήκε τό χριστιανισμό, σπουδασε στήν Πάτμο και στήν Πόλη και άσκητεψε στή οκή τη Καυσοκαλυψίων, που άνηκε οι, μονή της Μεγάλης Λαύρας, από όπου και τό «Καυσοκαλυψίτης», λέγεται δ πρώτος διευθυντής της Λαζαριάδος Σχολῆς του Λαζαρίου πού ή δρύθηκε τό 1749 στό Βατοπέδι Τέλος άνέλαβε δ Εύγενιος Βούλγαρης. Και δ Καυσοκαλυψίτης πορεύτηκε και δίδαξε στή Χίο, στή Βλαχιά και στό Βουκουρέστι δποι: και πεθενε τό 1780 Ανάμεσα στούς αριθμούς του καὶ οἱ Λάμποσ Θανάσης και Γρηγόριος Κωνσταντῖνοι Κρυπτή πληροφορία δέν φτάνεις διαδεκτούς δικούς δύο «πανούργοι τες» το πρώτου αύτού διθλίοι πού τυπώθηκε στήν Ελλάδα τό 1759, τό διός και Σωτήρη, τόν Θάσιο και τόν Κοσμά τόν Επιδαύωνος Κάποιος ειδικός στά έκκλησιαστικά, ας συνεχίσει τήν έρευνα. Αξίζει τόν κόπο.

ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

(περισσότερα...)